

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΤΟΥ κ. ΑΓΓΕΛΟΥ ΚΟΣΜΗ

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΚΙ' ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΑ

Κ'

ΤΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ

Στά πιο παλιά χρόνια, όταν δηλαδή κάθε Πειραιώτης ήταν άφωσιωμένος στο να δημιουργήσει κάποια κατάσταση, κάποια εργασία, που να του εξασφαλίζει τη ζωή, καθένας εκύτταζε τη δουλειά του και το σπιτικό του. Η ομαδική συγκέντρωση, ή οργάνωση, δηλαδή τα σωματεία, ήταν κάτι τι, που δεν είχε απασχολήσει τη σκέψη κανενός ούτε από τους άρχοντονοικοκυρέους του Πειραιώς, ούτε από τη φτωχολογιά.

Η ένωση ήταν πρωτόγονα συνυφασμένη με τα συνάφια, που ήταν τότε κάτι σαν συνομοσπονδία της εποχής μας, είχαν τα κέντρα των, δηλαδή τα καφενεία των και τις ταβέρνες των. Ήξερε κάθε Πειραιώτης που θα εύρισκε τον κτίστη, τον σοβατζή, το μαραγκό, το θαλασσινό. Στα πρώτα έπαιρναν τα βράδυα το ναργιλέ των και τα πρωινά τον καφέ των. Στις δεύτερες ήταν κάθε Σαββατόβραδο ή μεγάλη συγκέντρωση των εργολάβων και των εργατών που έκαναν τις πληρωμές και έπιναν και τη σχετική ρετσίνα τους. Ούτε σύλλογοι, ούτε αρχαιρεσίες ήταν γνωστά εκείνη την εποχή.

Έτσι προχωρούσε η ζωή στον παλιό Πειραιά, άποκεντρωμένη μόνον, αλλά με έναν σύνδεσμο κάθε συναφιού προς τους συναδέλφους του, που δεν ξέρω αν υπάρχει σήμερα.

Δεν θυμούνται αν πιο παλιά είχε εκδηλωθεί οποιοδήποτε ή επιθυμία να ιδρυθούν σωματεία, μου φαίνεται όμως ότι αυτό το σύστημα δεν ήταν γνωστό στον παλαιότερο κόσμο του Πειραιώς, που δεν είχε και τον καιρό να απασχοληθεί με τέτοια ζητήματα.

Μιά απ' τις πιο παλιές εκδηλώσεις της ροπής προς την σύμπηξι σωματείων και που εξακολουθεί να υπάρχει ακόμη, είναι ο «Όμιλος Έρετών Πειραιώς», στην ίδρυση και τα πρώτα βήματα του οποίου είχε αναμειχθεί ζωηρά ένας νέος, που πέθανε πρόωρα και που τον έθρηνησε ολόκληρος ο παλιός Πειραιεύς, ο Γεώργιος Θ. Ρετσίνας και άλλοι έκλεκτοι Πειραιείς. Ο Γιώργος παιδί λατρευτό του τότε δημάρχου Θεοδ. Ρετσίνα, είχε ψυχή δημιουργική και ήτο αληθινός κατακτητής της αγάπης των συμπολιτών του. Αυτός ήταν ο αρχηγός κάθε κοινωνικής κινήσεως στον Πειραιά. Πέθανε νεώτατος την άνοιξη του 1892 από πνευμονία που τον προσέβαλε κατά την αποκριάτικη κίνηση αυτού του χρόνου.

Κατά την ίδια εποχή περίπου είχε κάμει την εμφάνισή του και ο «Εγκυκλοπαιδικός Σύλλογος Ραγκαβής». Μερικές εμφανίσεις, μερικοί χοροί, θεατρικές παραστάσεις, ανακηρύξεις προέδρων και γραμματέων και... τετέλεσται. Η «Εμπορική Λέσχη» στον μεσαίο όροφο του Δημοτικού Θεάτρου ήταν η ένωση των εμπόρων του Πειραιώς, που αργότερα, χωρίς να πάψη να υπάρχει και αυτή η λέσχη, εξειλήθη εις τον «Εμπορικό Σύλλογο» με προέδρους τον Ν. Μουτζόπουλον, τον Γ. Ήλιοπουλον και άλλους στυλοβάτας των σημερινών πειραιϊκών μεγαλείων.

Οι έμποροπάλληλοι αργότερα ίδρυσαν και αυτοί «Σύνδεσμον Έμποροπάλληλων» με πρόεδρον τον Άλέξ. Κολονέλον και ήδραιώθη και έδρασε και δρᾶ στον Πειραιά, ως μία οργάνωση που αποβλέπει στην προαγωγή των επαγγελματιών αυτών που συγκεντρώνει κόσμον φωτισμένον, διανοούμενον, προοδευτικόν.

Η κατ' έσοχην ελληνική ψυχή της συλλογοποιήσεως και της προεδροποιήσεως δεν άργησε να εκδηλωθεί, εύθως ως ο κόσμος του Πειραιώς, σ' όλους τους κλάδους, έφτασε στο σημείο να είνε μία οικονομική οντότης δυνατή και ικανή να στρέψη την προσοχή της και στους συλλόγους.

Και άρχισε η εκδήλωση αυτή με μία όρμη άσυγκράτητη. Υπήρξαν άνθρωποι, που είχαν καταληφθή τόσο πολύ από την συλλογομανία, ώστε δεν έκαναν σχεδόν καμιά άλλη δουλειά. Ένας μάλιστα, που αν υπήρχε και τότε το σύστημα των θεατρικών επιθεωρήσεων θ' άπετέλεε ένα από τα καλύτερα νούμερα, είχε ιδρύσει ένα μουσικό σύλλογο

χωρίς να έχει ούτε ιδέα από μουσική, έναν άθλητικό χωρίς να έχει τόπον λειτουργίας του και άλλους. Έν τῷ μεταξύ όμως είχε οργάνώσει τα σχετικά έτήσια γεύματα, τις προσηύσεις, τις προπόσεις, τις κονκάρδες, τα διπλώματα και όλα τα σχετικά και είχε κατορθώσει να λησμονηθή το επώνυμόν του και να κυκλοφορή στον Πειραιά γνωστός με το όνομα «Ο Γιάννης ο σύλλογος».

Άλλος, χτυπημένος κι' αυτός από τη μανία των συλλόγων, ήτο μέλος σ' όλους, άσχετως προς τον σκοπό που είχε καθένας και έδημηγόρει στις συνεδριάσεις επιτιθέμενος πάντοτε κατά της διοικήσεως. Θυμούνται τον άγαθότατον αυτόν τύπον, που κατά το 1897, ότε όλοι είμεθα βαθεία χτυπημένοι από την συμφορά, ώμίλει σ' έναν σύλλογο και για να προκαλέση το ενδιαφέρον του άκροατηρίου του ήρχισε:

— Έν όνόματι της τουρκοπατημένης Θεσσαλίας σᾶς έξορκίζω...

Έφυγαν όλοι σιγά-σιγά και ο κλητήρ του σχολείου που έφιλοξένει τον σύλλογο, του είπε πως θα σβύση το γκάτσι κι' έτσι έφυγε κι' αυτός.

Θυμούνται στα μαθητικά μου χρόνια ότι οί μαθηταί της τετάρτης του Γυμνασίου είχαμε τον φιλολογικό σύλλογο «Δημοσθένης» με πρόεδρο τον σημερινόν άπόστρατον ύποστράτηγιο Παν. Πετρίτη και ύστερα τον Ήρ. Παπαμανώλην. Οί μαθηταί της τρίτης είχαν όμοιον σύλλογο με τον τίτλο «Πρόοδος» με πρόεδρο τον πρώην δήμαρχο Πειραιώς και βουλευτήν, έγκριτον δέ δικηγόρον κ. Μιχ. Ρινόπουλον. Οί μαθηταί της β' τάξεως είχαν κι' αυτοί τον φιλολογικό των σύλλογο με τον τίτλο «Χρυσόστομος», με πρόεδρο τον σημερινόν μητροπολίτη κ. Δ. Δάφνον και αργότερα τον σεβαστόν εφημέριον του Άγ. Βασιλείου κ. Γεώρ. Μακρήν, τον εκδότην της «Αναμορφώσεως». Όλα αυτά τα μαθητικά σωματεία σημείωσαν αρκετή δρᾶσιν. Ο «Δημοσθένης» από το 1896 έως το 1898 ώργάνωνε διαλέξεις με όμιλητάς καθηγητάς του Πανεπιστημίου, έπιστήμονας και άλλους επιλέκτους. Ο ίδιος ώργάνωσε συναυλίας, φιλολογικούς διαγωνισμούς με κριτική επιτροπή τους Π. Νιρβάνα, Δ. Καμπούρογλου και Γ. Στρατήγη.

Σε κάποιον από τους διαγωνισμούς αυτούς είχα βραβευθή κι' εγώ και μου έδωκαν ένα στέφανον δάφνης κατά τον Δεκέμβριο 1897. Η διοίκηση του συλλόγου μετά την τελετή που έγινε στην αίθουσα του δημαρχείου με συνώδευσε τιμητικά στο σπίτι μου, όπου ο πρόεδρος του συλλόγου Ήρ. Παπαμανώλης είπε κάμποσα λόγια στον πατέρα μου, ο όποιος όμως, παλιός και θετικός άνθρωπος, δεν έσκοτίσθηκε και τόσο πολύ με αυτά. Περιποιήθηκε τους συνοδούς μου και ύστερα χαϊδεύοντας τον δάφνινον στέφανον είπε στη μητέρα μου:

— Γυναίκα, έχουμε για φέτο μόλικη δάφνη για σπιτάδο!

Και η διοίκηση του συλλόγου κι' εγώ ο βραβευθείς έφυγαμε από το σπίτι μου αποκομίζοντες όχι πολύ ένθουσιαστικές έντυπώσεις.

Ο πατέρας μου όμως που καμάρωνε τον στέφανον, μου δήλωσε την έπομένην ότι για να περισσεύη χαρτζηλίκι για σπουδές και για γιορτές, όφείλω να πηγαίνω κάθε πρωί στο μαγαζι να σβύνω μία καρούτα άσβέστη και κάθε Σάββατο να εισπράττω τα βερεσέδια της έβδομάδος. Αυτή την υπηρεσία εξετέλουν εύσυνειδήτως μέχρι του θανάτου του. Κατά την ίδια περίοδο και μάλιστα κατά το 1896, ότε ο κόσμος όλος είχε καταληφθή από την ζάλη των πρώτων όλυμπιακών άγώνων που έγιναν στο Στάδιο με πρώτο νικητή στον Μαραθώνιο τον Σ. Λούη και δεύτερον τον Πειραιώτη Χαρίλ. Βασιλάκον, ιδρύθη ο «Όμιλος Πεζοπόρων Πειραιώς» με πρόεδρο τον Ίάκ. Δραγάτην και συνέβαλε πολύ στην προαγωγή του άθλητισμού που ως τότε ήτο άγνωστος στον Πειραιά. Άνεπτύχθη όμως και διχόνοια. Ο Δραγάτης παρητήθη, η ώραίες εκδρομές του όμίλου διεκόπησαν, εξελέγη πρόεδρος ο Άπ. Κάλφιος και σε λίγο καιρό διελύθη.

ΑΓΓ. ΚΟΣΜΗΣ

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : Συνέχεια.

